

АНОТАЦІЯ

Циган В.В. Розвиток державно-приватного партнерства в системі професійної (професійно-технічної) освіти – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”. – ДЗВО “Університет менеджменту освіти” НАПН України. Київ, 2020

У дисертаційній роботі узагальнено науково-теоретичні основи, обґрунтовано базові теоретичні положення та розроблено практичні пропозиції щодо розвитку державно-приватного партнерства в системі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах реформування та модернізації освітньої галузі.

Установлено, що розвиток державно-приватного партнерства в системі професійної (професійно-технічної) освіти є процесом встановлення взаємовигідних довгострокових відносин між державою, системою П(ПТ)О і роботодавцями для прискорення реформування та підвищення конкурентоспроможності професійної (професійно-технічної) освіти, підготовки фахівців, затребуваних на ринку праці.

Узагальнено наукові підходи та міжнародну практику щодо застосування поняття “державно-приватне партнерство”, сутності, принципів, ролі та функцій державно-приватного партнерства в системі освіти, класифікації та специфіки проєктів державно-приватного партнерства в освітній галузі.

Проаналізовано сутність, принципи, основні характеристики державно-приватного партнерства в системі професійної (професійно-технічної) освіти, розроблено комплексний механізм державно-приватного партнерства в системі професійної (професійно-технічної) освіти, який має на меті об’єднання зусиль системи П(ПТ)О з роботодавцями для системного, конструктивного та взаємовигідного співробітництва щодо забезпечення

високої якості професійної підготовки кадрів, залучення додаткових ресурсів для розвитку системи П(ПТ)О та її орієнтації на сучасні вимоги ринку праці.

Запропоновано імплементувати в Україні методи державно-приватного партнерства, які використовуються в зарубіжних країнах, а саме: спільне з роботодавцем моделювання та інтеграція систем освіти; фінансова допомога закладам освіти з боку приватних партнерів, законодавче унормування їх фінансової участі; дерегуляція та спрощення державно-приватного партнерства у сфері професійно-технічної освіти; широкі повноваження закладів освіти та уповноважених органів при укладенні договорів ДПП; реальні механізми впливу приватного партнера на зміст та результати навчання; спільне прийняття рішень при формуванні замовлення на підготовку кадрів, навчальних програм та процесів, які враховують потреби приватних партнерів та здобувачів освіти; активне впровадження дуальної форми освіти; внутрішнє забезпечення якості освіти за участю роботодавців; податкові пільги для приватних партнерів – роботодавців.

Проаналізовано нормативно-правове та організаційне забезпечення державно-приватного партнерства в системі П(ПТ)О та визначено основні напрями удосконалення шляхом внесення в законодавство змін щодо форм державно-приватного партнерства, адаптованих до системи П(ПТ)О та відповідних правовідносин між суб'єктами партнерства.

Визначено актуальність посилення інституційної спроможності місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування щодо управління системою П(ПТ)О в умовах децентралізації; дієвої координації діяльності всіх суб'єктів партнерства при формуванні та реалізації політики в галузі професійної (професійно-технічної) освіти; реорганізації мережі закладів П(ПТ)О; підтримки форм ДПП, які уже реалізуються у цій сфері і мають позитивні результати.

Охарактеризовано особливості фінансово-економічного механізму державно-приватного партнерства в системі П(ПТ)О в умовах децентралізації; розроблено пропозиції щодо багатоканального фінансування закладів

П(ПТ)О, створення національного (галузевих) фондів фінансування професійної підготовки, розробки регіональних стратегій фінансування закладів П(ПТ)О на засадах державно-приватного партнерства, розроблення та запровадження методики розрахунку вартості підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням складності професії та кваліфікаційних рівнів, сприяння власній економічній діяльності закладів П(ПТ)О, внесення змін до Податкового кодексу на користь підприємств і організацій, що вкладають фінансові ресурси в освіту, надання здобувачам професійної (професійно-технічної) освіти пільгових кредитів, грантів на навчання, створення приватних закладів П(ПТ)О.

Розглянуто практику впровадження дуальної освіти та пілотні проекти партнерства закладів професійної (професійно-технічної) освіти з роботодавцями, визначено необхідність подальшого впровадження дуальної освіти та розширення практики партнерства закладів П(ПТ)О з роботодавцями.

Проаналізовано організаційні засади державно-приватного партнерства в системі П(ПТ)О на регіональному рівні; визначено необхідність приведення системи П(ПТ)О у відповідність до потреб регіонального ринку праці та вимог роботодавців, розширення мережі закладів П(ПТ)О, які за типом, напрямами підготовки найбільше відповідають конкретним запитам регіонального та місцевих ринків праці, об'єднання зусиль з місцевими роботодавцями у розвитку закладів П(ПТ)О з орієнтацією на сучасні технічні й технологічні умови, впровадження нових підходів до організації навчання, застосування сучасних освітніх технологій, стимулювання участі закладів П(ПТ)О у місцевому економічному розвитку.

Розроблено пропозиції щодо забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку закладів П(ПТ)О на засадах державно-приватного партнерства, до яких зараховано: залучення роботодавців до розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі; запровадження нових професій, гнучких моделей здобуття повних і

часткових професійних кваліфікацій; створення спільних з роботодавцями процедур визнання неформальної та інформальної освіти; розбудову системи незалежного оцінювання повних і часткових професійних кваліфікацій; створення закладів нового типу – багатофункціональних навчально-практичних центрів П(ПТ)О, центрів професійної досконалості, виробничо-освітніх кластерів; створення інфраструктури підготовки робітничих кадрів для інноваційних підприємств з сучасним обладнанням; впровадження інновацій в освітній процес.

Запропоновано формування ефективної системи управління регіональною системою професійної (професійно-технічної) освіти на засадах державно-приватного партнерства, яка передбачає наявність регіональної стратегії (програми), системний моніторинг ринків праці та освіти, прогнозування потреби у кваліфікованих робітничих кадрах, якісне формування регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих робітників, ефективну діяльність регіональних рад.

Для подальшого розвитку управління регіональною системою професійної (професійно-технічної) освіти на засадах державно-приватного партнерства визначені відповідні завдання та розроблені рекомендації.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, система професійної (професійно-технічної освіти), комплексний механізм державно-приватного партнерства в системі професійно-технічної освіти, управління професійною (професійно-технічною освітою) на засадах державно-приватного партнерства, дуальна освіта, регіональна система професійної (професійно-технічної освіти), регіональні ради.

ABSTRACT

Tsygan Victor. Development of state-private partnership in the system of professional (vocational) education. - Qualifying scientific work is based on the rights of manuscript.

The dissertation for a Doctor of Philosophy Degree in Specialty 281 “Public Management and Administration”. – State Institution of Higher Education “University of Educational Management” National Academy of Educational Sciences of Ukraine. Kyiv, 2020.

The dissertation generalizes the scientific and theoretical foundations, substantiates the basic theoretical statements and works out practical proposals for the development of state-private partnership in the system of professional (vocational) education in conditions of reforming and modernizing the educational system .

It is established that the development of state-private partnership in the system of professional (vocational) education is a process of establishing mutually beneficial long-term relationships between the state, the system of vocational education and employers to accelerate reformation and increase the competitiveness of professional (vocational) education, training of specialists requiring in the labor market.

Scientific approaches and international practice in the application of the concept of "state-private partnership", the essence, principles, role and functions of state-private partnership in the educational system, classification and specific of state-private partnership projects in educational system are summarized.

The essence, principles, main characteristics of state-private partnership in the system of professional (vocational) education are analyzed, a complex mechanism of public-private partnership in the system of professional (vocational) education is developed, which aims to unite the efforts of the professional (vocational) education system with employers for systematic, constructive and mutually beneficial cooperation to ensure high quality of professional personnel training, attracting additional resources for the development of the system of professional (vocational) education and its focus on modern labor market requirements.

It is proposed to implement in Ukraine the methods of state-private partnership used in foreign countries, namely: joint modeling and integration of

education systems with the employer; financial assistance to educational institutions from private partners, legislative regulation of their financial participation; deregulation and simplification of state-private partnership in the field of vocational education; broad powers of educational institutions and authorized bodies in conclusion of State Professional Training agreements; real mechanisms of influence of a private partner on the content and learning results; joint decision-making in the formation of orders for professional personnel training, educational programs and processes that take into account the needs of private partners and students; active introduction of the dual form of education; internal quality assurance of education with the participation of employers; tax benefits for private partners - employers.

The legislative and organizational support of state-private partnership in the system of professional (vocational) education is analyzed and the main directions of improvement are defined by introduction of changes in the legislation concerning to the forms of state-private partnership adapted to the professional (vocational) educational system and corresponded to legal relations between subjects of partnerships.

The urgency of strengthening the institutional capacity of local executive bodies and local self-government bodies to manage the professional (vocational) educational system in the conditions of decentralization is determined; effective coordinational activities of all subjects of partnership in the formation and implementation of policy in the field of professional (vocational) education; reorganization the network of professional (vocational) institutions; supporting the forms of State Professional Training that have already being implemented in this field and have positive results.

The peculiarities of the financial and economic mechanism of state-private partnership in the system of professional (vocational) education in the conditions of decentralization are characterized, the proposals to multichannel financing of professional (vocational) institutions, creation of national (branch) funds for financing professional training ; development of regional strategies for financing of professional (vocational) institutions on the basis of state-private partnership;

development and introduction the method of calculation the cost of the qualified personnel training, taking into account a complexity of the profession and qualification levels; promotion of own economic activity of professional (vocational) institutions; amendments to the Tax Code in favor of enterprises and organizations that invest financial resources in education; providing the students with soft loans, study grants; creation of private professional (vocational) institutions .

The practice of introducing dual education and pilot projects of partnership in the professional (vocational) institutions are considered with employers. It is also determined with employers the need for further implementation of dual education and expanding the practice of partnership for professional (vocational) institutions .

The organizational principles of state-private partnership in the professional (vocational) educational system in the regional level are analyzed. It is determined the need to bring the professional (vocational) educational system in line with the needs of the regional labor market and the requirements of employers. Expansion the network of professional (vocational) institutions, which by type of training best meet the specific needs of regional and local labor markets; joining forces with local employers in the development of the professional (vocational) institutions focusing on modern technical and technological conditions; introduction of new approaches to the organization of training, application of modern educational technologies; stimulating the participation of professional (vocational) institutions in the local economy.

Key words: state-private partnership, system of professional vocational education, complex mechanism of state-private partnership in the system of vocational education, management of vocational education on the basis of state-private partnership, dual education, regional system of vocational education, regional councils.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Циган В. В. Розвиток соціального партнерства в системі професійної освіти в умовах модернізації освітньої галузі. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр.; НАПН України ДВНЗ “Ун-т менедж. Освіти”*. Серія “Управління та адміністрування”. 2017. Вип. 3 (32). С. 125–137.

2. Циган В.В. Концептуальні засади нової організаційної моделі соціального партнерства з урахуванням реальних потреб ринку праці, державних і регіональних програм зайнятості. *Науково-виробничий журнал «Держава та регіони. Серія: Державне управління»* № 4/2018. С. 180-185.

3. Циган В.В. Основні напрями маркетингової стратегії закладів професійної освіти у взаємодії з роботодавцями. *Науковий журнал «Публічне управління і адміністрування в Україні». Механізми державного управління*. 2018. № 8. С.59-63.

4. Циган В. В. Актуальні проблеми організаційного забезпечення державно-приватного партнерства в системі професійно-технічної освіти. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління*. Серія: «Державне управління». Т. XX, вип. 312. Маріуполь, ДонДУУ, 2019. С.268-277.

5. Циган В. В. Міжсекторальне партнерство у сфері професійної освіти як посилення спроможності територіальних громад. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр.; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»*. Серія «Управління та адміністрування». 2019. Вип. 7 (36). С. 131–154.

Статті у зарубіжних виданнях

6. Циган В. Диденко Н. Правовые аспекты государственно-частного партнерства в сфере профессионально-технического образования. *LEGEA ȘI VIAȚA SUMAR Publicație științifico-practică*. Nr. 4-5 (340-341) 2020. P. 52-56 (особистий внесок автора полягає у аналізі та розробці перспективи правових відносин державно-приватного партнерства в системі П(ПТ)О)

7. Didenko Nina, Tsugan Viktor. Rozwój edukacji zawodowej jako czynnik bezpieczeństwa narodowego. *STUDIA NAD BEZPIECZEŃSTWEM*. № 5. 2020. P. 45-57 (особистий внесок автора полягає в аналізі організації діяльності

закладів професійно-технічної освіти на засадах державно-приватного партнерства)

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

8. Циган В.В. Стан та проблеми соціального партнерства в системі професійної освіти України. *Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 28 жовтня 2016 р.* К.: УМО НАПН України, 2016. С.492–496.

9. Циган В.В. Супрун В.В. Розвиток соціального партнерства – необхідна умова ефективності управління в системі професійно-технічної освіти України. *Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., м.Київ, (23-24 лютого 2017 р.), ред. колегія: С.М.Ніколаєнко, В.Д.Шинкарук, В.І. Ковальчук [та ін].* К.: Міленіум, 2017. С. 192–193 (*особистий внесок автора полягає у визначенні умов ефективності управління в системі П(ПТ)О та ролі соціального партнерства*)

10. Циган В.В. Соціальне партнерство як форма взаємодії ПТНЗ з роботодавцями *Інноваційна професійно-технічна освіта: пошуки шляхів оновлення: матер.VIII Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., Біла Церква, (27 березня – 21 квітня 2017 р.).* Ред. колегія: О.П.Ситніков, Н.В.Верченко, Н.Г.Торба [та ін].: у 2-х т. Біла Церква: БІНПО ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» НАПН України, 2017. Т.2. С 43–48.

11. Циган В.В. Соціальне партнерство – важлива умова ефективності управління професійно-технічними навчальними закладами при підготовці кваліфікованих робітників. *Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці: зб. матеріалів наук.-практ. конф., Кривий Ріг, 6 квітня 2017.* За наук. ред. Л.М.Сергєвої, Т.І.Стойчик. Кривий Ріг: КПГТЛ, 2017. С. 91– 93.

12. Циган В.В. Розвиток соціального партнерства в професійній освіті України. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 28 квітня 2017 р., Київ; редкол.: В.В.Сидоренко, М.І.Скрипник, Я.Л.Швень. К.: НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» ЦППО, 2017. С. 372–368.*

13. Циган В.В. Державно-приватне партнерство як умова підготовки конкурентоздатного фахівця. *Модернізація змісту професійної освіти – умова підготовки компетентного фахівця нової формації», м. Житомир, (16 травня 2017 р.): зб. матер. конф. ред. Г.Л.Губарев (голова) [та ін.]. Житомир: вид. О.О.Євенок, 2017. С. 95–102.*

14. Циган В.В. Розвиток соціального партнерства в професійній освіті України в контексті євроінтеграції. *Україна та ЄС: можливості та перспективи співпраці: зб. матер., доповідей інтернет – конф. в рамках проекту «Кафедра Жана Моне «Аналіз та застосування європейського досвіду демократії та належного врядування в Україні», (м. Маріуполь, 18–19 травня 2017 р.).* Маріуполь: ДонДУУ, 2017. С. 292–295.

15. Циган В.В. Впровадження інноваційних технологій у навчально-виробничий процес ДПТНЗ «Західно-Дніпровський центр професійно-технічної освіти». *Інноваційна професійно-технічна освіта: пошуки шляхів оновлення: матер. IX Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., Біла Церква, (26 березня – 20 квітня 2018 р.). ред. колегія: О.П.Ситніков, Н.В.Верченко, Н.Г.Торба [та ін.]. Біла Церква: БІНПО ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» НАПН України, 2018. С 128–131.*

16. Циган В.В. Інноваційні освітні проекти в діяльності закладів професійної освіти. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: зб. матер. III-ої Всеукраїнської Інтернет-конференції 19 квітня 2018 р., м. Київ. У 2-х частинах: Ч. 2. наукова редакція, упорядкування: В.В.Сидоренко, Я.Л.Швень. К.: Агроосвіта, 2018. С. 101–104.*

17. Циган В. В. Реалізація проектів міжсекторного партнерства на місцевому рівні (на прикладі сфери освіти). *I Всеукраїнська науково-практична конференція: Формування громадянської культури в новій українській школі: традиційні та інноваційні практики (05 червня 2018 р., Суми)*. Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2018. С 241–248.

18. Циган В.В. Інноваційні технології в освітньому просторі центрів професійної (професійно-технічної) освіти України. *Публічна служба в модерній державі: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю державної служби України, Київ, 13 червня 2018 року*. За заг. ред. Войтович Р.В., Ворони П.В. Київ, ІПК ДСЗУ, 2018. С.227–230

19. Циган В.В. Сучасний контекст управління процесом розвитку закладу професійної (професійно-технічної) освіти. *Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти: матер. IV міжнар. наук.-практ. інтернет конф., (29 листопада 2018 р.)*: ред. колегія: Кириченко М.О., Отич О.М., Ситніков О.П., Хлобистов Є.В., Харагірло В.Є., Коваль Л.Є., Торба Н.Г., [та ін.]. Біла Церква: БІНПО ДВНЗ УМО, 2018. С 353–357.

20. Циган В.В. Реалізація проектів міжсекторного партнерства у сфері професійної освіти як посилення спроможності територіальних громад. *Форум прямої демократії: матеріали доповідей та тез всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 4 грудня 2018 року*. За заг. ред. Войтович Р. В., Ворони П. В. Київ, ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. С.246–250.

21. Циган В. В. Надання послуг професійної освіти в умовах державно-приватного партнерства. *Проблематика процесу децентралізації надання послуг в об'єднаних територіальних громадах: збірник матеріалів доповідей та тез круглого столу, Київ, 18 квітня 2019 року*. за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. Київ, ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. С. 113–117.